

بررسی تطبیقی جایگاه آب انبار در سازمان فضایی شهرهای تاریخی ایران (نمونه موردی شهرهای یزد و لار)

مجتبی آراسته^۱، علی اکبر تقوانی^{۲*}

^۱ دانشجوی دکتری شهرسازی، دانشکده هنر و معماری، دانشگاه تربیت مدرس

^۲ دانشیار گروه شهرسازی، دانشکده هنر و معماری، دانشگاه تربیت مدرس

تاریخ پذیرش: ۹۱/۱۱/۳۰

تاریخ دریافت: ۹۱/۸/۳۰

چکیده

شهرهایی با اقلیم گرم و خشک، همواره دارای کالبدی فشرده بوده و به همراه عناصری مثل مسجد، بازار، میدان و آب انبار، ساختار اصلی شهر را تشکیل می دهند. آب انبار تنها عنصری است که ویژه شهرهایی با اقلیم گرم و خشک و مرطوب است. اهمیت این عنصر در بسیاری از مطالعاتی که تاکنون انجام شده، تنها از جنبه جزئیات ظاهری آن مورد بررسی قرار گرفته و نقش آن در ساختار فضایی شهرهای تاریخی کمتر مورد توجه بوده است. هدف از این تحقیق، بررسی جایگاه آب انبار در سازمان فضایی شهرهای تاریخی کشور است. با توجه به دامنه گسترده این شهرها در ایران، این تحقیق به طور خاص بر دو شهر یزد و لار متمرکز شده است. رویکرد مورد استفاده تحقیق، روش «بررسی تطبیقی» و بر مبنای منابع کتابخانه ای و مشاهدات میدانی است. یافته های تحقیق نشان می دهد آب انبارها هر چند حضوری فیزیکی در فضاهای شهری دو شهر یزد و لار دارند، اما تأثیر این عنصر در سازمان فضایی شهر لار بارزتر است؛ به طوری که این عنصر با قرار گرفتن در مرکز هر محله، شکل شبکه راه ها را به صورت شعاعی در آورده و بافت دانه های پیرامونی را به صورت ستاره ای تنظیم نموده است. جهت گیری دانه ها نیز به فراخور مرکزیت آب انبار، به صورت دورانی تغییر کرده است. این در حالی است که آب انبارهای شهر یزد، تأثیر چندانی در شکل دهی به ساختار اصلی شهر نداشته و در اغلب اوقات، فضای پیرامونی آب انبارها ارتباط فضایی مشخصی با سایر فضاهای عمومی شهر یزد ندارند.

واژگان کلیدی: آب انبار، ساخت اصلی، ساخت فرعی، یزد، لار.

Comparative Analysis of Ab-Anbar Role in Spatial Structure of Iranian Historical Cities

(Case of Study: Yazd and Lar cities)

Mojtaba Arasteh

Phd Student, Faculty of Art, Tarbiat Modares University, Tehran, Iran

Ali Akbar Taghvaei

Associate Professor, Faculty of Art, Tarbiat Modares University, Tehran

Abstract:

The cities with warm & dry climate in Iran, has always been accompanied by condensed physical texture and main elements such as mosques, markets, plazas and water reservoirs. The water reservoir is the element that it has been usually seen in cities with warm & dry or humid climates. Many of the researchers have studied only the details and appearance of water reservoirs and have not surveyed the role of this element in spatial structure of historical cities. The aim of this study is to survey the role of water reservoirs in spatial structure of historical cities in Iran. As regards the wide ranges of these similar cities are in Iran, this study specifically focused on two cities of Yazd and Lar. The methodology of this study is comparative analysis based on Library resources and field observations. Research findings show that although water reservoirs have a physical presence in urban spaces of Yazd and Lar city, but the impact of this element is more in spatial structure of Lar city. Locating in central zone of every neighborhood, water reservoirs have formed a radial network and stellar structure of roads and accessibilities. Also the orientation of residential units has changed according to the central location of water reservoir in every neighborhood. While water reservoirs in the city of Yazd do not have much impact in shaping the basic structure and in addition, the space around the water reservoirs do not associated with other public spaces.

Keywords: Ab-Anbar, Main Structure, Secondary Structure, Yazd, Lar.